

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”**

**Dinamica pastorală, culturală și socială a activității
pastorului luteran Johann Konrad Wilhelm Löhe și a
preotului martir Florea Mureșanu în context european
multicultural**

Rezumat

Coordonator științific:

ARHIM. PROF. UNIV DR. TEOFIL TIA

Doctorand:

DANIEL-MATEI POP

CLUJ-NAPOCA

2024

CUPRINS

Introducere

1. Motivația alegerii temei de cercetare
2. Importanța și actualitatea temei de cercetare
3. Obiectivele științifice asumate în cercetare
4. Stadiul actual al cercetării
5. Metodologia cercetării
6. Delimitarea ariei de cercetare
7. Structura tezei

PARTEA I: PASTORUL LUTERAN JOHANN KONRAD WILHELM LÖHE

Capitolul I: Prezentare generală asupra Bisericii Evanghelice Luterane din Germania

- I.1. Noțiuni preliminare; statutul juridic
- I.2. Protestantismul și Bisericile EKD
- I.3. Comunitatea bisericească bazată pe „Acordul de la Leuenberg” (1973)
- I.4. Structurile de conducere și competențele EKD
- I.5. O privire de ansamblu asupra învățaturii de credință a Bisericilor EKD
 - I.5.1. Biserici luterane
 - I.5.2. Reformații
- I.6. Lucrarea și structura EKD
 - I.6.1. Date statistice
 - I.6.2. Succinte date istorice
 - I.6.3. Pozițiile teologice ale EKD
 - I.6.4. Structurile administrative ale EKD
 - I.6.5. Date statistice actualizate

Capitolul II: Pastorul J.K.Wilhelm Löhe – personalitate marcantă a Bisericii Evanghelice Luterane din Bavaria

II.1. Biserica Evanghelică din Bavaria în secolul al XIX-lea; succinte detalii bibliografice

II.2. Reorganizarea politică a Bavariei și Biserica Evanghelică luterană din Bavaria

II.2.1. Observații preliminare

II.2.2. De la electoratul catholic la Regatul mixt-confesional al Bavariei

II.2.3 Emanciparea protestanților sub ministrul Montgelas

II.3. Viața bisericească și domeniile de activitate ale Bisericii Protestante din Bavaria în secolul al XIX-lea: Educația religioasă și presa bisericească

II.4. Curente și influențe teologice

II.5. Pastorul Wilhelm Löhe: Biografie

II.6. Activitatea pastorală

II.7. Activitatea misionară, pastorală și diaconală în America

II.8. Opera

Capitolul III: Diakoneo Neuendettelsau – sau efectul concret al unei teologii pragmatice

III.1 Elemente de teologie în viziunea lui Wilhelm Löhe

III.2. Diakoneo Neuendettelsau: istoric, evoluție, perspective, receptare în plan social și cultural

III.2.1. Evoluția

III.2.2. Perspective și receptare

Capitolul IV: Relevanța Diakoneo în contextul ecumenic și social actual

IV.1. Diakoneo- factor de echilibru în contextul ecumenic actual

IV.2. Legăturile dintre Diakoneo Neuendettelsau și Biserica Ortodoxă Română

IV.3. Diakoneo și Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului; Proiecte comune: Centrul social Românași (studiu de caz)

IV.4. Consultațiile teologice mutuale – sau începutul unei colaborări academice de perspectivă. Rolul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității ”Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca în intensificarea dialogului teologic și a relațiilor ecumenice cu Diakoneo

PARTEA A II-A: PREOTUL ORTODOX MARTIR FLOREA MUREȘANU

Capitolul I: Succinte date istoriografice ale Eparhiei Vadului Feleacului și Clujului

I.1. Reactivarea scaunului episcopal la Cluj- contextul politic și religios al acestui act istoric reparator

I.2. Academia Teologică din Cluj- ctitorie de suflet a episcopului Nicoale Ivan și anvonul academic al părintelui Florea Mureșanu

Capitolul II: Florea Mureșanu – Preotul și dinamica activității pastorale

II. 1. Biografie

II.2 Hirotonia și activitatea pastorală la Râșca de Sus, Catedrala eparhială, Biserica „Sfânta Treime” din Deal, Suciu de Sus, Oastea Domnului

II.2.1. Activitatea pastorală la Râșca de Sus

II.2.2 Activitatea pastorală la Catedrala Eparhială

II.2.3. Activitatea pastorală la Biserica din Deal „ Sfânta Treime”

II.2.4. Activitatea pastorală la Suciu de Sus

II.2.5 Părintele Florea Mureșanu și Oastea Domnului

II.3. Vocația monahală a părintelui Florea Mureșanu, ctitor al Mănăstirii Breaza

Capitolul III- Florea Mureșanu – Profesorul, sau elocința academică

III.1. Activitatea didactică la Academia Teologică din Cluj-Napoca

III.2. Opera teologică și activitatea publicistică

Capitolul IV- Perioadele de detenție și sfârșitul tragic, sau dăruirea până la sacrificiu pentru un ideal nobil

IV.1. Perioada de detenție de la Canalul Dunăre – Marea Neagră

IV.2. Perioada de detenție de la Aiud și sfârșitul tragic

Capitolul V: Părintele Florea Mureșanu în memoria și conștiința contemporanilor

V.1 Interviu cu părintele Arhimandrit Gavriil Burzo, duhovnicul Mănăstirii Sfânta Treime Breaza

V.1.1. Cum e văzut părintele Florea Mureșanu prin ochii tânărului ucenic Gavril Burzo?

V.1.2. În ce măsură părintele Florea Mureșanu și-a pus în valoare tactul pastoral în parohia Suciu de Sus?

V.1.3. Părinte Gavril sunteți ultimul ucenic în viață al părintelui Florea Mureșanu. Care a fost relația Sfinției Voastre în calitate de ucenic cu duhovnicul Florea Mureșanu?

V.1.4. Cum a îmbinat părintele Florea Mureșanu credința în Dumnezeu cu dragostea față de țară?

V.1.5. Este Mănăstirea Breaza idealul care va unit?

V.1.6. Ați suferit ani grei de închisoare; ce a însemnat pentru Sfinția Voastră această jertfă?

V.1.7. Cum vedeți o posibilă canonizare a părintelui Florea Mureșanu

V.2. Părintele Florea Mureșanu în conștiința vie a Bisericii și a contemporanilor

V.3. Argumente pentru o posibilă canonizare a părintelui

PARTEA A III-A: WILHELM LÖHE ȘI FLOREA MUREȘANU- REPERE ȘI PARADIGME PASTORAL-MISIONARE ÎN CONTEXTUL MULTICULTURAL EUROPEAN

Capitolul I: Elemente de interferență teologică, pastorală, misionară și culturală la pastorul luteran Wilhelm Lohe și la preotul ortodox martir Florea Mureșanu

I.1. Pregătirea teologică de excepție a celor doi exponenți din spiritualitatea pastorală evanghelică luterană și ortodoxă

I.2. Dinamica activității pastorale cu impact direct în viața spirituală a credincioșilor; metode de pastorație contextuală

I.3. Liturghia și viața liturgică, topos fertil al metodelor pastorale

Capitolul II: Relevanța activității filantropice- factor esențial în activitatea socială a Bisericii azi

II.1. Ortopraxia, sau „Liturghia fratelui” – o constantă definitorie a conștiinței sacerdotale și a iubirii jertfelnice pentru aproapele la Wilhelm Löhe și Florea Mureșanu

II.2. Posibile proiecte sociale în parteneriat sub egida spirituală a lui Wilhelm Löhe și a lui Florea Mureșanu după modelul Diakoneo

CONCLUZII

Anexe

Bibliografie

Prezenta teză de doctorat este structurată în trei părți cu mai multe capitole și subcapitole precedate de o introducere, fiind urmate de concluzii, anexe și bibliografie. În partea introductivă am urmărit să punctez aspectele legate de motivația care a dus la alegerea temei de cercetare, importanța și actualitatea acesteia dar și obiectivele științifice asumate în cadrul acestei cercetări. Una dintre motivații este și aceea „ca personalitatea pastorului Wilhelm Löhe să fie adusă în actualitate, acesta fiind cel care va înființa un sistem filantropic creștin modern, bazat pe implicarea Bisericii în social care poartă astăzi numele Diakoneo, precum și a părintelui martir Florea Mureșanu, cel care prin vasta sa experiență pastorală a creionat câteva direcții concrete prin care Biserica să răspundă atât nevoilor spirituale ale credincioșilor cât și a celor de natură socială. Așa cum voi dezvolta pe parcursul lucrării, părintele Florea Mureșanu rămâne un pionier în sânul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, care s-a implicat trup și suflet asemenea lui Wilhelm Löhe, în articularea principiilor pastorale fundamentate social dar și în articularea principiilor sociale fundamentate pastoral în viața Bisericii.”(p.11).

Tot în introducere se regăsesc elementele care fac referire la stadiul actual al cercetării doctorale dar și la metodologia folosită în cadrul cercetării. Partea introductivă se încheie cu limitele cercetării doctorale, precum și o succintă structură a tezei de doctorat.

În partea întâi a tezei de doctorat intitulată *Pastorul luteran Johann Konrad Wilhelm Löhe* am încercat să creionez personalitatea acestui pastor în diverse ipostaze. În capitolul întâi am redat informații actualizate despre Biserica Evanghelică Luterană din Germania cu aspecte privitoare la structura acestei Biserici, la statutul juridic al acesteia, fără a omite să punctez și date privitoare la învățătura specifică bisericilor luterane din Germania. În încheierea acestui capitol se pot observa informații prețioase legate de datele statistice actualizate care oferă o perspectivă de ansamblu asupra realităților acestei Biserici. În cel de-al doilea capitol al primei părți am încercat să prezint viața și activitatea pastorului luteran Wilhelm Löhe, punându-l accent pe aspectele legate activitatea pastorală și misionară atât de la Neuendettelsau cât și din America. De asemenea tot în cadrul acestui capitol pentru a putea contextualiza activitatea pastorului, am prezentat succinte date istorice legate de Biserica Evanghelică din Bavaria în secolul al XIX-lea.

Capitolele al treilea și al patrulea al primei părți sunt dedicate instituției de asistență socială fondată de către Wilhelm Löhe în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Capitolul al treilea are în cuprinsul lui elementele de teologie ce se desprind din scrierile pastorului dar și un istoric al instituției filantropice care pune accentul și pe evoluția acesteia

precum și perspectivele și receptarea ei în spațiul german și nu numai. Ultimul capitol al acestei părți este dedicat legăturilor pe care Diakoneo le promovează cu Biserica Ortodoxă Română dar mai cu seamă cu Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului și cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Un alt aspect important îl reprezintă consultațiile teologice care au avut loc între Diakoneo Neuendettelsau și Biserica Ortodoxă Română. Aceste consultații au prezentat teme de mare actualitate legate de problematica Bioeticii, iar participanții din care n-au lipsit ierarhi și teologi din cele două Biserici, au adus o contribuție importantă și sub aspectul dialogului ecumenic, dar mai ales în ceea ce privește abordarea temelor de Bioetică în teologia contemporană.

Partea a doua a acestei cercetări doctorale este legată de personalitatea preotului martir Florea Mureșanu, teolog și preot de renume din Eparhia Vadului Feleacului și Clujului din secolul al XX-lea. Pentru a putea contextualiza activitatea remarcabilă a acestui preot de vocație în primul capitol al părții a doua am prezentat succinte date istoriografice legate de reactivarea scaunului episcopal la Cluj precum și de Academia Teologică din Cluj. Capitolul al doilea intitulat *Florea Mureșanu- Preotul și dinamica activității pastorale* prezintă informațiile legate de biografia părintelui Florea Mureșanu. Un aspect deosebit al acestui capitol îl reprezintă dosarul de doctorand al părintelui Mureșanu, căruia i-am făcut o succintă analiză. De asemenea, sunt punctate și aspectele cele mai importante ale activității pastorale de la Râșca de Sus, catedrala Eparhială, Biserica din Deal „Sfânta Treime” și Suciul de Sus, iar în cele din urmă activitatea în cadrul Oastei Domnului. Tot în cuprinsul acestui capitol am evocat vocația monahală a părintelui Florea Mureșanu, el fiind cel care a ctitorit Mănăstirea Breaza din proximitatea localității Suciul de Sus. În cel de-al treilea capitol am prezentat activitatea didactică pe care părintele Florea Mureșanu a avut-o în cadrul Academiei Teologice din Cluj, dar și elemente legate de activitatea publicistică, precum și de vasta operă teologică a acestui erudit preot.

În calitate de teolog, părintele Florea Mureșanu a elaborat o paletă tematică diversificată, concretizată în studii de specialitate atât de teologie istorică, cât și teologie liturgică, omiletică și catehetică. A fost recunoscut ca un abil mânător al metodologiei descifrării documentelor de arhivă, precum și a literaturii teologice din perioada medievală a Bisericii noastre. Argument în acest sens stă teza sa de doctorat ce are ca temă centrală Cazania lui Varlaam.

În cel de-al patrulea capitol al părții a doua sunt relatate evenimentele legate de perioadele de detenție pe care părintele Florea Mureșanu le-a suferit fiind deportat la Canalul Dunăre-Marea Neagră, dar și din închisoarea de la Aiud unde părintele își găsește sfârșitul martiric. Perioadele de detenție tratate în teza de doctorat au avut ca suport informațional Dosarul de urmărire de la Securitate, precum și detalii desprinse din arhivele cercetate.

Ulimul capitol al celei de-a doua părți este dedicat în totalitate mărturiilor vii ale celor care l-au cunoscut direct pe părintele martir Florea Mureșanu. Acest capitol reprezintă partea inedită legată de personalitatea părintelui, deoarece am copilărit unde dânsul a fost arestat și întemnițat la Aiud.

Ca o preocupare constantă pe care am urmărit-o în cadrul obiectivelor cercetării a fost și aceea de a milita pentru ca părintelui Florea Mureșanu să i se recunoască sacrificiile pe care le-a făcut pentru Biserică și pentru neam și în consecință să poată fi canonizat. În vederea conturării acestui demers care ține în ultimă instanță de forurile superioare ale Bisericii Ortodoxe Române, am prezentat toate argumentele în favoarea canonizării sale, dar am și demontat informațiile tendențioase și calomnioase, bazat pe argumente, la adresa părintelui Florea Mureșanu.

Ultima parte a cercetării doctorale evidențiază paradigmele pastoral-misionare a celor doi protagoniști în contextul european multicultural. În primul capitol sunt accentuate elementele de interferență teologică, pastorală, misionară și culturală ale celor două personalități. Pregătirea teologică de excepție a lor a facilitat ca activitatea pastorală să aibă un impact direct în viața credincioșilor accentul fiind pus pe metodele de pastorație contextuală destul de moderne pentru acele perioade, dar mai cu seamă pe Sfânta Liturgie și viața liturgică a acestora.

Ultimul capitol al tezei de doctorat este axat pe relevanța activității și misiunii filantropice din Biserică ca factor esențial în asistența socială. Tot în cadrul acestui capitol propun posibile proiecte sociale sub egida celor două personalități.

Teza de doctorat se încheie cu concluziile aferente prin care evidențiez faptul că cele două personalități „au fost niște idealști incorigibili, care în decursul vieții și activității au fost obligați să înfrunte multe dificultăți care păreau uneori insurmontabile. Dificultățile și piedicile pe care le-au înfruntat nu i-au împiedicat să-și vadă idealul împlinit. Wilhelm Löhe lasă posterității una dintre cele mai importante instituții de asistență socială din Germania, cu ramificații în întreaga lume, iar părintele Florea Mureșanu lasă ca dar inestimabil Bisericii modelul său de preot jertfelnic, de intelectual, cu vocație monahală și martirică, ctitor de

mănăstire, de cultură și spiritualitate românească și ortodoxă. Atunci când Biserica noastră îl va trece în calendarul sfinților ei mucenici, vom avea un rugător în cer și model pentru întreaga preoțime de azi.” (p.237).

Teza de doctorat mai cuprinde un bogat material de anexe, format din texte și imagini inedite, precum și lista bibliografică de specialitate actualizată.